№. 21. w Poniedziałek dnia 26. Stycznia 1846.

GAZETA W. XIĘSTWA POZNAŃSKIEGO.

Nakładem Drukarni Nadwornéj *W. Deckera i Spółki.* — Redaktor odpowiedzialny: *Dr. J. Rymarkiewicz.*

WIADOMOŚCI KRAJOWE.

Berlin. — Najjaś. Pan raczył najłaskawiéj mianować prezydenta wyższego appellacyjnego senatu przy najwyższym sądzie pana Kleist, rzeczywistym tajnym wyższym radzcą sprawiedliwości; wiceprezydenta najwyższego sądu (Kammergericht) Strampfa prezydentem instrukcyjnego senatu przy sądzie najwyższym; tajnego radzcę sprawiedliwości i radzcę wnoszącego w ministeryum sprawiedliwości Kocha wiceprezydentem sądu najwyższego i dotychczasowego radzcę ziemiańskiego arnwaldskiego cyrkułu w departamencie Frankfortskim, Hermana Waldow radzcą regencyjnym w Królewcu.

Berlin, d. 22. Stycznia. — Gazeta powszechna pruska powiada: jesteśmy upoważnieni do ogłoszenia za fałszywą wiadomość, którą umieścił hamburski korrespondent z frankfurtskiego dziennika pod artykułem z Berlina 14. Stycznia, iż tutejszy pułk 2gi gwardyi miał otrzymać rozkaz wymarszu i że w Poczdamie wzmocniono odwachy.

Z nad Wezery. — Nadzwyczajna różnica w militarném obsadzeniu pojedyńczych prowincyi państwa dała już nieraz powód do wielu uwag w téj mierze. — Teraz, kiedy nieurodzaj, drogość i niedostatek pieniędzy tak mocno czuć się daje, nie od rzeczy zapewne będzie zwrócić jeszcze raz uwagę czytającéj publiczności na ten przedmiot i podać jéj niektóre szczegóły w rozstawieniu wojska po kraju. — Jak wiadomo etat wojskowy zajmuje prawie połowę rozchodów państwa, jest on stałą liczbą w budżecie wydatków, na co zgadza się również panujące powszechnie zdanie, że Prussy są państwem wojskowem, które nie mniéj swéj wojennéj sile, jak swéj duchowéj potędze zawdzięcza stanowisko, jakie w rzędzie mocarstw europejskich zajmuje. — Ciekawem jest pytanie, czy pojedyńcze prowincye w tym samym stosunku zyskują na wojsku w jakim na utrzymanie jego płacą. — Pan Wallenrodt wydał bardzo interesującą w tym przedmiocie broszurę, z któréj kilka szczegółów w skróceniu umieszczamy. — Stojące wojsko wynosi po odciągnieniu garnizonów 96,840 ludzi; to, rozdzielone na cały areał pruskiego państwa, które 5073 mil kwadratowych wynosi, daje 19 ludzi na milę kw. a $6\frac{1}{2}$ na 1000 mieszkańców. — Podług tego powinnaby prowincya pruska — rachując okrągło — mieć 18,000 kontyngentu, kiedy tymczasem ma go tylko 11,000, a zatem 7000 za mało; również jak go Pomerania podług równego obrachunku ma 2000 za mało, Poznańskie 3000 (a zatem tylko około 5000) Szląsk 2000, Westfalia także 3000; za to Brandeburgia ma go 10,000 (królewskie gwardye) za wiele, Saxonia 2000, prowincye nadreńskie 6500. — Powody dyslokacyi wojska w czasie pokoju są rozmaite; są one bowiem częścią polityczne, ażeby mocniéj obsadzić zbyt oddalone prowincye, częścią taktyczne i wojskowo ekonomiczne, ażeby istniejący podział korpusów uporządkować i etat dla wszystkich korpusów na równą postawić stopę, częścią administracyjne, ażeby każdemu okręgowi naczelnego prezydyum dać korpus do rozporządzenia i na odwrót każdemu korpusowi jednę prowincyą, częścią powody lokalne ze względu na stósowne pomieszczenie wojska. — Te powody są jedyne na które przy rozdzieleniu wojsk na prowincye w czasie pokoju wzgląd mieć można, jakkolwiek prowincye, które do swego obszaru i liczby mieszkańców nie stósowną mają liczbę wojska, wiele na tem zyskują lub tracą. — I tak wyrachował Wallenrodt, że gdyby prowincya pruska przez ostatnie 30 lat pokoju miała zawsze kompletną liczbę wojska, zyskałaby na tem 14 milionów tal. w żołdzie żywności i materyałach dla ludzi i koni. — Również Westfalia miałaby o 7 milionów większy obieg pieniędzy, prowincya nadreńska zaś o 12 mil. mniejszy. (Gaz. kol.)

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

Francya.

Paryż. — Czytamy w Reforme z powodu artykułu Journal des Débats, w którym dziennik ten oświadcza, że stronnictwo konserwatystowskie przeważa: »Nie pierwszy to raz zawrót i upojenie zwycięztwa mięsza zmysły ludzi u steru rządu będących. Organa stronnictwa konserwatystowskiego dziś używają wyrazów, których nie szczędzili dworzanie Karola X. na kilka miesięcy przed dniami lipcowemi. — I wówczas mniemano, że gabinet Polignaca stał się panem ducha zmian. Jesteśmy pa-

---

O spadaniu papierów, jako też o środkach zapobieżenia temuż

podług Bülowa-Kummerow.

(Dokończenie). *)

Skreśliwszy autor, w ten sposób szczegóły projektu, przystępuje do uwag w ogólności, jakby zamierzone budowle powykończać, bez ogołocenia handlu i przemysłu z koniecznych im kapitałów. Za najgłówniejszy warunek uważa, iżby koleie budować się mające, na rachunek państwa budowane były, i gdzie przedsiebiorcy skłonnymiby się pokazali do odstąpienia swych praw, aby takowe rząd ponabywał.

Nie małéj wagi, powiada daléj autor, jest przedmiot, który już wiele piór rozebrało, przy budowli kolei żelaznéj, która Prussy, Poznań, Marchią i Pomeranią ma przerzynać. Ponieważ przewożenie osób w tych okolicach nie wiele obiecywać może korzyści, dla tego, iż ludność w tych punktach jest mniejsza, stąd koleje żelazne, więcéj na przewożenie produktów urządzić wypada, i wyszedłszy z téj zasady pootwiera się miejsca targowe i ułatwi się przewoz produktów i towarów, tym częściom, którym na środkach wywozu zbywa.

O tém zaś, iżby pożyczka pod sterem zręcznym udać się nie miała wcale nie wątpi. Według budżetu, znajduje się już fundusz 500,000 tal. oraz ramonent z monopolu roli, który na cel wspierania kolei żelaznych jest przeznaczonym, stąd procent pożyczki już w części byłby zakryty, a gdy w tymże budżecie, również na ten cel 1,462,000 się znajduje, rozumi, iż tylko połowa byłaby potrzebną. Według autora zajść tylko może pytanie, skąd wziąść kapitały na umorzenie zaciągnąć się mającéj pożyczki, i tu rozbiera pytanie, czy amortyzacya jest konieczną, i w jakich przypadkach jest nieodzowną.

Gdy naród jest znacznie zadłużony i ilość procentów jest tak wysoką, że tylko przez uciążliwe podatki może być opłaconą, gdy cała administracya tylko jest w ręku urzędników, i innéj nie dozwala kontrolli, jak tylko jednéj władzy rządowéj nad drugą, natenczas kraj sobie życzyć musi, ażeby ilość zaciągnionych długów, przez amortyzacyą ubywała. Do zwiększania podatków, nawet w narodzie najwięcéj absolutnym, niechętnie się przystępuje; naprzeciw operacyom niekorzystnym zasłania najsilniéj zobowiązanie się kredytorom do umarzania długu.

Gdzie zaś ilość długów i procentów opłacać się mających, nie jest tak znaczną, i gdzie jest rękojmia w administracyi finansowéj dobrze urządzonéj, tam umorzenie długów przynosi tylko niekorzyści, gdy w lepszych czasach utrudza umieszczenie kapitałów, właścicielom tychże, powtóre ogołaca kraj z pieniędzy, rządowi odbiera sposobność dysponowania wielkiémi summami, których korzystniéj w kraju użyćby można, stąd projekt autora jest za pożyczką na niewypowiedzialną rentę.

Nie można dosyć często tego zdania powtórzyć, iż nie w podatkach leży nieszczęście, lecz w złem ich zastósowaniu. — Naród bogaty przez małe podatki może się stać ubogim. Zdanie to popierają Węgry, kraj jeden z najzyzniejszych Europy, jednakże ubogi i nie z innego jak z tego powodu.

W przytoczonym jednakże projekcie, dążącym do zapobieżenia momentalnéj krisis pieniężnéj, dążącym do odżywienia handlu, jakoteż do ukończenia zamierzonéj budowli kolei żelaznych, są to tylko zawsze półśrodki i te nie winny wstrzymywać rządu, od przedsiewzięcia, radi-

(*) Zob. No. 18. i 19. Gazety Pozn.

nami, wołał ten minister i jego przyjaciele, a w dniu 27. Lipca wydawał rozkazy zdruzgotania powstańców w dwóch godzinach. Restauracya nie widziała przeciwników, nie znała nieprzyjaciół, lub pogardzała niemi. I zaiste, restauracya prędzéj jak ktokolwiek mogła się mamić podobnie względem położenia kraju. Boston i Caron ulegli, kilka wystrzałów rozpędziło poruszenie w przejściu Grand-Cerf; powierzchnia kraju była spokojną i milczącą. Rozpuszczono gwardyę narodową. Tak więc restauracya miała jak dzisiaj konserwatyści, wszystkie powody do zawierzenia swemu losowi, owszém miała środki, których dziś konserwatyści nie posiadają. Miała za sobą jednę wielką zasadę legitymiczności; konserwatyści dzisiejsi przedstawiają fakt tylko; ona miała za sobą związek wielkich mocarstw stałego lądu, konserwatyści mają tylko jednego sprzymierzeńca. Mocarstwa stałego lądu równie sprzyjały rządowi Karola X. jak Anglia. Czemże są małe starcia przy moście Saumur lub Befort obok dni czerwcowych, kwietniowych, majowych? Czemże jest zaburzenie w przejściu Grand Cerf przy oblężeniu klasztorów St. Mery. Restauracya była kilkakrotnie świadkiem poruszenia na prowincyi. Czyż kiedykolwiek wypędzono jéj prefektów z Lyonu, Clermont lub Tuluzy? Restauracya miała nawet za sobą pewien urok wojowniczy, którego dziś nie posiadamy.

Jeżeli dziś Francya wzięła Antwerpię, by ją oddać napowrót, restauracya odbyła wojnę hiszpańską, a gdy my dzisiaj pokornie znosimy zniewagę dokonaną przez lwa z pod Waterloo, ona dała przynajmniéj opinii liberalnéj pewien pozór zadość uczynienia przez dekret Andujar. Pod Nawarynem obok Anglii niszczyła flotę turecką, a wy połączeni z anglikami pod Tamatawe pobitymi zostaliście przez garstkę dzikich: zdobyła Algier, a wy nie umiecie nawet zachować jéj zdobyczy. W kilka dni zdobyła miasto i zabrała deja, a od lat dziesięciu wy nie możecie schwytać naczelnika kilku fanatyków koczujących. Nakoniec, by uzupełnić to zbliżenie, spoczywała ona jak dzisiejsza władza królewska na dziedziczności, a wypadek niespodziany w jéj dynastyi równie jak w waszéj, przerwał linię prostą następstwa. — Wkrótce zapewne dostarczycie nam materyałów do dalszego porównania; ale dziś z rozkoszą słyszymy ten wasz wykrzyknik: »Jesteśmy panami.« Restauracya tak myślała i chciała dowieść tego, czekamy od was téj próby. Jesteście panami, a więc uspokojcie Algieryę, schwytajcie Abd el Kadera i nie pozwólcie, by Anglia żywiąc ogień powstania, dostawiała powstańcom pieniędzy i amunicyi. Jesteście panami, a więc wstrzymajcie to haniebne zepsucie poniżające kraj i władzę. Jesteście panami, więc przywróćcie kredyt. Nie dajcie wszystkim majątkom wielkim i małym tonąć w przepaści ażyoterstwa. Jesteście panami, więc zreformujcie instytucye grożące upadkiem, lub zabrońcie narodowi pragnąc reformy. Jesteście panami, wróćcież zatem Francyi ten kwiat dumy i honoru, który skalaliście w rękach waszych. Rozkażcie przemysłowi wydawać, handlowi wywozić, bankructwom ustać, targom zagranicznym otworzyć się, lub co jest trudniejszém, rozkażcie słońcu jaśnieć nieustannie a zabrońcie ziemi zatruwać rzucone w nią ziarno. W dniu tym, w którym to uczynicie, zrzekniemy się naszéj władzy i uznamy was za panów.

Izba parów. Posiedzenie z 15. Stycznia. — Hr. Pelet de la Lozère zwraca uwagę izby, na drobne skutki usiłowań armii francuzkiéj. Armia rozproszona, nie może nic zdziałać przeciw powstańcom arabskim. Książe Moskwy także uważał wypadki w Afryce za bardzo niepomyślne. Mówił, iż cesarz Abderhaman udaje więcéj nieprzyjaciela Abd el Kadera, aniżeli nim jest w istocie. Jest bowiem karbonarystoska assocyacya w Marokko, pewien rodzaj stowarzyszonéj milicyi polityczno-religijnéj, zwanéj Muley Tahied, od założyciela jéj, która czyni zabiegi śród muzułmańskiéj ludności przeciw naszemu panowaniu w Afryce. Guizot odrzekł, iż nie zna tego związku, książe zaś Moskwy zacytował mu pamiętniki Borniera z r. 1839, w których jest mowa o tym związku. Generał Cubières także zajął swój głos w sprawach algierskich, lecz jako wojskowy, pochwalił armią i dowódzców, że swoją robią powinność, acz poganić musi tylko politykę, która nie dosyć odróżniać umie narodowe różnice, między Kabylami a Arabami. Jedni drugich nienawidzą i z tego powodu należało korzystać Francuzom z téj nienawiści narodowéj i jednę przeciw drugiéj narodowości zapalić, przezcoby się osłabiły i stały się łatwiejszym łupem. Pan Teste powstał przeciw nieostrożnym uwagom księcia Moskwy, w obec posła marokańskiego. Książe Moskwy jednak obstawał przy swojém i oświadczył, iż nie żąda, aby wojnę wypowiedziano Marokkowi, dla utrzymania traktatu nie potrzeba chwycić się tego ostatecznego środka. Guizot: w rzeczy saméj, rozprawy nasze wymagają delikatności, kiedy bawi u nas poseł marokański. Z całą delikatnością powinniśmy spraw tych algiersko-marokańskich dotykać.

Paryż, 17. Stycznia — Rady generalne dla rólnictwo, fabryk i handlu ukończyły swe posiedzenia, odbywszy cztery ogólne posiedzenia pod przewodnictwem ministra handlu. Przedłożone im były główne pytania względem sprowadzania żelaza z zagranicy na stal i statki parowe, i względem pensyi robotników. Oprócz tego każda rada miał swą opinię dać względem 45 innych pytań. Wypadek narad nie jest jeszcze wiadomy. Jedno z najważniejszych sprawozdań był wniosek pan Sznejder z Autin, aby prawo z roku 1841 zastósowano i do innych zakładów, w których dzieci są zatrudniane, i aby ich do lat 10 nie przypuszczano w fabrykach.

Monitor daje przegląd dochodów niestałych za rok 1845., na 804 miliony franków; 1844. było ich 788 mil. fr. a w roku 1843. tylko 764 mil. fr. Powiększenie to dochodów pochodzi z podatków od napoju, soli, cukru, w ogóle z przedmiotów, których najwięcéj używają.

Minister handlu przedłożył towarzystwom na prowincyach pytanie, czyli dla rólników byłoby łatwém otrzymać pożyczki na polepszenie gospodarstwa? 45 departamentów dało przeciwną odpowiedź, inne niepewne.

Professor Lenormand podał się do dymissyi, z powodu, iż dziekan nie rozporządził dla niego dostatecznéj opieki podczas prelekcyi, któraby go zabezpieczyła przed nieporządkiem i wrzaskami młodzieży i że sam zganił jego naukę wykładaną.

Ministerstwo robót publicznych wysłało inżyniera rządowego, do dochodzenia przyczyn zapadnięcia się wiaduktu na kolei żelaznéj do Hawru.

Biura izby deputowanych zatrudniały się dzisiaj projektem do prawa, względem nadzwyczajnego kredytu z 93 milionów fr. na nową budowę okrętów i zaopatrzenie arsenałów marynarki w potrzeby; 13,000,000 fr. z nich przeznaczonych ma być na rok 1847.

Dwa bataliony trzeciego pułku piechoty morskiéj w Tulonie, przeznaczone do wyprawy na Madagaskar, ćwiczą się od kilku dni na górach okolicznych w manewrach, które nie raz po ośm godzin trwają.

Według Monitora algierskiego przybył marszałek Bugeaud d. 30 Grudnia do Orleansville, w celu zaopatrzenia się w świeżą żywność, a następnego dnia wymaszerował do Wed el Hardszem w zamiarze parcia Abd el Kadera ku południowi i obsadzenia wąwozów do Szelifu i Miliany prowadzących. Generał Jussuf otrzymał rozkaz uważania Emira, aż do 30 Grudnia nie mógł mimo nocnych pochodów i lekkości swego oddziału dogonić emira.

---

kalnéj reformy niedokładnego organizmu całéj finansowéj administracji, jakoteż, ażeby nie poczynił zmian w podatkowaniu.

W tem miejscu projektuje autor kilka ulepszeń w administracyi finansowéj, które rozbierać i przytaczać przechodziłoby zakres tego pisma.

Nareszcie powiada, niezaprzeczona jest, że rząd w niektórych przedmiotach wiele już zrobił, ażeby byt dobry w kraju podniósł, i na ten cel poświęcał wiele kapitałów, wybudowaniu dróg zwirowych, ale także nikt nie wątpi, iż wiele do życzenia pozostaje, i że to się niestało, co dawno powinno było być dokonanem; jako to: brak dokładnego budżetu, zatrzymanie wiele podatków, które jako ruch handlowy i przemysł wstrzymujące się okazały, a nakoniec małą baczność, którą poświęcano regularnemu obiegowi pieniędzy.

Pieniądz w ogólnym ruchu handlowym jest tem, czem krew w ciele. Obadwa do życia potrzebują regularnego obiegu, i tam nie można się spodziewać wielkiego ruchu handlowego, gdzie braknie na środkach po-któreby go ożywiały. Królewskie banki, którym zasług ujmować nie mamy zamiaru, nie są w stanie przez stosunek ich do państwa wszystkie wymagania zadowolić, a częstokroć są zmuszone w téj chwili ograniczać swe czynności, gdzie publiczność ich pomocy najwięcéjby potrzebowała. Assocyacye bankowe mają dwie główne korzyści I., że umieszczają kapitały zbyteczne u siebie II., że w pomyślnych chwilach handel ożywiają, a w krisis wątpliwéj go utrzymują.

Dopóki rząd nie zezwoli na urządzenie prywatnych assocyacyi bankowych, dopóty handel i przemysł zakwitnąć nie może, bo obadwa potrzebują w każdym czasie zapewnionego kredytu i pewnéj stopy procentowéj, jeżeli swe działania rozprzestrzenić mają. Doświadczenie, mianowicie w Anglii, potwierdza to zdanie, lecz tem się najwięcéj umocni, gdy się przyzna, iż byt dobry narodu, który tylko wypływa z kwitnącego handlu, najlepszą jest podstawą finansów każdego rządu. Stąd niech każdy się o téj prawdzie przekona, że nie przez umorzenie długów, lecz przez wzrastające bogactwo narodu finanse się poprawiają. Z każdego przychodu z rolnictwa, handlu i fabryk odbiera rząd swoją część, stąd je należy wspierać przez łatwość kredytu, a wtenczas pomyślny skutek będzie niezawodny, przy czém szczególniéj rząd skorzysta, gdy jego dochody się zwiększą. Bank w Pomeranii (Ritterschaftliche Bank) najlepszym jest tego dowodem, bo od powstania jego podniósł się dochód z niestałych podatków prawie o $1\frac{1}{3}$ miliona, a również istniejący tamże bank królewski, odbywa swe czynności, które jeżeli dobrze jesteśmy zainformowani, znacznie się powiększyły.

O wpływie towarzystw agronomicznych na gospodarstwo wiejskie.

Zwiedzającemu gospodarstwa w zachodniéj Europie, a mianowicie w niektórych stronach górnéj Szkocji, Belgji i t. d trudno się wstrzymać od podziwienia: najnieurodzajniejsza ziemia, która przed kilkudziesięciu jeszcze laty pokryta była dzikim wrzosem i nieużytecznem zielskiem, jest teraz tak żyzna, jak ziemia ogrodowa. Szczęśliwą tę zmianę zawdzięczają tamte kraje nauce, pilności, a nadewszystko przewodnictwu towarzystw gospodarskich: im to w Europie powszechnie przyznany został niezwiędły wieniec chwały: oneto wytrwałością pokonały zawody wzniesione przez wiekowe przesądy; obaliły przeszkody po-

Constitutionel powiada. Dochodzą nas wieści, że ostatnie wiadomości z Afryki są dla nas nie pomyślne. Mówią o nowéj i śmiaiéj inwazyi Abd el Kadera do Algieryi. W izbach opowiadano sobie szczegóły bitwy między Abd el Kaderem a Jussufem stoczonéj, któréj skutki daleko mniejsze były, aniżeli podano. Nie warto o tém wspominać, bo podrzędne takie wypadki powtarzają się w wojnie. Koniec dla nas tylko może nastąpić korzystny. Ale ta długa, niszcząca i odnawiająca walka oskarża rząd nasz o niezdolność przewidywania wypadków.

Przed kilku dniami miało sią odbyć posiedzenie generałów w Tuileriach pod przewodnictwem księcia Nemoura. Sprawy Algieru miały być przedmiotem narad. Zaręczają, iż marszałek Bugeaud miał pisać wprost do króla, aby go zwolnił z gubernatorstwa Algieru, gdyż niczego nie może dokazać przeciw Abd el Kaderowi. Nadto nieporozumienia z marszałkiem Soult i z generałami Lamoricière i Cavaignac, a nadewszystko prożność swych usiłowań w dotychczasowéj walce miały go spowodować do podania się do dymissyi.

Ibrahim basza za kilka tygodni tu spodziewany. W Elysée Bourbon przygotowano dla niego pokoje.

Z Londynu zapytano Nationala z powodu zakładu jednego, jak wielkim jest dług narodowy francuzki, obrachowany na kapitał. National odpowiada na zapytanie, że dług narodowy francuzki wynosi 4,788,869,040 fr. Jeżeli zaś dodamy do tego długu zkonsolidowanego procenta, które budżet ociążają jak fundusz amortyzacyjny, pożyczki, jako procenta od spłacalnych kapitałów, jako dożywotnie długi i t. d., natenczas mamy rocznego wydatku blisko 380 milionów, co na kapitał obrachowane daje 8 miliardów. I summa ta coraz więcéj rośnie pod tanim rządem lipcowym.

Wiele pięknych i osobliwych obrazów spaliło się w tych dniach w pomieszkaniu Markiza de Biencourt na elizejskich polach. Dwieście jednak obrazów i znacznie uszkodzoną bibliotekę uratowano.

Przedwczoraj schwytano na ulicy św. Antoniego złodzieja, który z wystawy jednego szklarza ukradł porcelanową wazę; przetrząśnięto jego mieszkanie i znaleziono piękne u niego meble, 1000 fr. gotówki, książeczkę kassy oszczędności w któréj 3,000 fr. było zapisanych i nakonie kontrakt kupna jednéj kamienicy. Widząc komissarz nadto wielkie zapasy cukru, kawy, szynek, sardeli itd. zapytał go, czy to też kradzione, odpowiedział Lamarè (tak się zwał ten poczciwy człowiek): mości komissarzu, między nami mówiąc, przyznać się muszę, iż ja nic nie kupuję.

A n g l i a.

Londyn. — Chronicle donosi z Dublinu co następuje: »Z wiarogodnego bardzo źródła mam wiedomość, że rząd w ostatnim tygodniu na seryo zatrudniał się pytaniem, czyby nie było dobrze przedstawić parlamentowi bill przymusowy dla Irlandyi. — Żądano już często objaśnień w tym względzie od tutejszéj władzy wykonawczéj i spodziewać się przeto należy, że sir Robert Peel lub inny minister na początku sessyi wspomniony bill zapowie. — Bezprawny i niespokojny stan wielu okręgów irlandzkich, gdzie żadna familia nie jest bezpieczną od napaści i gwałtów usprawiedliwia niestety przedsięwzięcie tego surowego kroku.

Londyn, 16. Stycznia. — Wczoraj przybył do Liverpool statek parowy »Acadia« z wiadomościami New-Yorku do dnia 4. Grudnia. Przywiezione nowiny są bardzo ważne, pytanie oregońskie groźniejszą bowiem przybiera postać; senat wyraził się już bardzo energicznie i jednozgodnie przyjął podane przez generała Cas wojenne propozycie. — Sami wigowie ogłosili się za tém dla tego podobno, aby demokraci nie zrobili z kwestyi oregońskiéj pytania swéj partyi. Tak więc obie strony ogłosiły się w myśl pisma prezydenta. — New-yorkski Kuryer, który dla handlowych widoków pokoju pragnie, następujące czyni nad tém uwagi: Żądania wyrażone w piśmie prezydenta, względem Oregonu, nie wychodziły po za granice tego, coby nastąpić mogło bez uszkodzenia traktatu zapewniającego wspólną posiadłość; lecz w obydwóch izbach wniesiono bille, które daleko wyżéj sięgają z uszkodzeniem warunków traktatu. Są one wprawdzie dotąd tylko billami i nie mają jeszcze prawnéj sankcyi, ale bill, o którym pan Douglas zdał sprawozdanie w izbie reprezentantów, pochodzi od komitetu terytoryalnego, ma zatém wielką w izbie powagę. Proponuje on niezwłoczne rozciągnienie rządu terytoryalnego na cały kraj Oregonu, a zatem chce prawa własności Stanów Zjednoczonych nad krajem, nie zaś jakbyśmy słusznie żądać mogli, władzy nad mieszkającymi tam obywatelami unii. Również zamyśla on o udzieleniu gruntów dla osadników, co również byłoby znakiem prawa własności. Propozycie te mogą wprawdzie być zmodyfikowane, nim je radzie prezydenta oddadzą, ale już samo ich podanie jest złowrogim znakiem.« Tak się wyraża jeden z umiarkowanych organów handlu. Zadziwia to, że senat tak się pokazał wojennym, kiedy po jego przywiązaniu do pokoju słusznie spodziewano się, że utrzyma na wodzy wybryki reprezentantów. Teraz pozostaje tylko pytanie, czy rząd Stanów Zjednoczonych pozwoli się opanować demokracyi, lub też obawiając się okropnych skutków wojny, pytanie to w sposób łagodniejszy załatwi. W Cityi wszyscy prawie są tego zdania, że tylko energicznem wystąpieniem skłonić można unią do konsessyi.

H o l a n d y a.

Amsterdam, d. 14. Stycznia. - Ostre środki odwetu, jakich Holandya i Belgia przeciw sobie użyły, wywarły szkodliwy wpływ nie tylko na handel, lecz również i na giełdę. — Sprzedających było wielu, kupujących mało w skutek czego wszystkie papiery spadły. — Dziennik handlowy (Handelsblatt) umieścił kilka surowych artykułów przeciw ministrom van Hall i de la Sarraz i zganił postanowienie z d. 5. Stycznia, które opłakane sprowadzi skutki i zniszczy dobre porozumienie dwóch narodów, co wzajemnie koncessye sobie robić powinny i które przez układy od tak dawna dążyły do ustalenia pomiędzy sobą przyjacielskich stosunków.

Amsterdam, dn. 16. Stycznia. — Dziennik handlowy mówi w jednem doniesieniu giełdowém:« Wartość pieniędzy znowu się podniosła i trudno ich było dostać; ta okoliczność, która zawsze szkodliwe skutki wywiera na ceny papierów, i tą razą nie była bez wpływu i wszystkie tak krajowe jak zagraniczne papiery sprzedawano po niższych cenach.

Sąd cyrkułowy w Zwolle uznał pana Hulst wydawcę »politycznego kuryera« winnym i skazał go za obrażenie umyślne osoby królewskiéj na dwa lata więzienia. Sąd był bowiem tego zdania, że lubo król przy układaniu mowy od tronu zasięga objaśnień swych ministrów, całość jednak uważać należy, jako dzieło monarchy.

B e l g i a.

Bruxella, d. 14. Stycznia. — Izba deputowanych zajmowała się dzisiaj wotowaniem artykułów budżetu rozchodów finansowych. Rozmaite artykuły tegoż budżetu, w których sekcya centralna wiele porobiła poprawek, a których minister finansów przyjąć nie chciał, przyjęto wraz z wymienionemi poprawkami większością około 20 głosów. — Wielu członków dało się przy głosowaniu z tém słyszeć, że belgijski system monetowy potrzebuje koniecznie ostateczneéj organizacyi i że kwestya wkrótce powinna przyjąć pod rozwagę izby. — Minister był tego samego zdania i miał nadzieję, że

---

chodzące z położenia miejscowego dla rolnictwa niedogodnego, a tak gołe skały, piaszczyska, mokrzawy, znikły na zachodzie z wielu miejsc i przemieniły się w żyzne niwy, bujne łąki i pastwiska; poprawiła się rasa bydła wszelkiego rodzaju, poprawił się znacznie dobry byt rolnika. Piękny ten przykład nie został bez naśladowania: zawiązały się i w innych krajach podobne towarzystwa: urządzały one wystawy zwierząt domowych, ziemiopłodów i rozmaitych wyrobów gospodarskich: nagrodami pieniężnemi, medalami i pochwałami pobudzały gospodarzy do emulacyi: rozdawały wypróbowane narzędzia rolnicze: wydawały pisma gospodarskie zastosowane do pojęcia rolnika; naradzały się nad ulepszeniem każdéj gałęzi gospodarstwa; robiły próby i o skutku ich donosiły powszechności w czasopismach, zachęcając ją do naśladowania, lub ku przestrodze, aby ją wstrzymać od niepożytecznych wydatków: rozpisywały konkursa do rozpraw nad kwestyami gospodarstwa się tyczącemi, przeznaczając znaczne nagrody za najlepsze dzieła; przyjmowały do swego grona ludzi uczonych i mających doświadczenie w zawodzie gospodarskim: słowem nie szczędziły one ani kosztów ani pracy, aby gospodarstwo podnieść z grubego empiryzmu do rzędu nauki i sztuki.

Przeznaczenie towarzystw gospodarskich nie doszło jednakże do ostatecznego kresu: odkrycia za naszych czasów w chemii, fiziologii, fizyce, mechanice, powiększają co chwilę pole działań i zwiastują gospodarstwu wiejskiemu piękniejszą przyszłość! Towarzystwa te idąc z duchem postępu pilnie śledzą każde nowe odkrycie, doświadczają go, i udzielają sobie wzajemnie rezultatów prób przez się robionych; prowadzą gospodarstwa wzorowe, gdzie uczą, jak przy najmniejszych wydatkach można osiągnąć największy czysty dochód — ten jedyny cel wszelkich usiłowań gospodarzy. Robią przedstawienia rządom do od m any ustaw, będących na przeszkodzie do rozwinienia się przemysłowi gospodarskiemu; dają im objaśnienia w różnych kwestyach administracyjnych, ściągających się do ulepszenia szkół, stosunków gospodarskich i t. p. słowem, podobne towarzystwa wyświadczyły największą przysługę dla rolników, a tém samém przyczyniły się do dobrego bytu całych krajów.

Powstanie więc u nas podobnego zakładu powinniśmy uważać za dobrodziejstwo dla kraju wyświadczone; witamy też go z prawdziwą radością! Zadanie onego jest wielkie, szczytne; czekają go prace i niemałe poświęcenia, lecz przy wspólném usiłowaniu gorliwych o dobro powszechne gospodarzy wiejskich spodziewane skutki i owoce niebawem się pokażą

Tyg. R. P. ze Lwowa.

Środek przeciw zwarzeniu się mleka lub śmietanki. W lecie, gdy większy jest w powietrzu napływ materyi elektrycznéj, mleko i śmietanka łatwo się warzy; najpewniéj się temu zapobieże, gdy się zaraz po wydojeniu doda do mleka nieco soku z utartéj na miazgę rzadkwi zimowéj. Smak mleka bynajmniéj się przez to nie odmieni. Tam zaś gdzie znaczny jest wydój, powinny misy lub sagany drutem być oplecione, i na półce lub ławie, na których się sagany stawiają, drót w jednéj lub dwóch liniach tak być przeprowadzony, aby jego końce w ziemię przechodziły. Tym sposobem materya elektryczna po drucie na saganach i ich dnach spływa na drut wdłuż półki pociągnięty i w ziemię wchodzi.

izba rozbierze raz jeszcze projekt do prawa w tym względzie, który już p. d'Huart w r. 1838. izbie podał. — Postanowiono zatrudnić się jutro w sekcyach rozbieraniem projektu do prawa mającego na celu zmodyfikowanie cła przywozowego. — Minister robót publicznych wydał postanowienie w skutek podwyższonéj opłaty w Niderlandach od wywozu zboża, że opłata od przewozu zboża koleją żelazną na targi w Lüttich i Verviers ma być od 20. t. m. o 75$\frac{0}{0}$ zniżoną.

N i e m c y

Monachium. — Rozeszła się tu wiadomość, jak utrzymują z dobrego źródła, że prezes naszéj izby deputowanych baron Rotenhan miał prywatne posłuchanie u króla i oświadczył mu otwarcie życzenie kraju, aby minister Abel z posady swojéj ustąpił i że tylko tym sposobem nieporozumienia między rządem a narodem uchylonémi być mogą. Różne krążą wieści, jak to oświadczenie przytętém zostało.

Lipsk, d. 13. Stycznia. — Raz przecież obchodzono w Lipsku urodziny wielkiego męża bez obiadu i szampańskich toastów, to jest stóletnią uroczystość ku pamiątce Pestalozzego. — Program dyrekcyi szkół miejskich zaprosił tylko na skromny obchód szkólny, który się odbył wczoraj przed południem. Oprócz uczni i nauczycieli nie było wielu przytomnych. — Pomiędzy mówcami, wystąpił także pewien zagraniczny duchowny, uczeń Pestalozzego. — Wieczorem zgromadzili się wszyscy tutejsi nauczyciele celem naradzenia się nad utworzeniem towarzystwa nauczycieli, do czego podał pierwszą myśl dyrektor Vogel, który także przedłożył zgromadzonym gotowy już plan, naukowe przedewszystkiem wskazujący towarzystwu cele. — Inni przecież wzięli się daleko praktyczniéj, wiedząc że naukowego towarzystwa nie można samemi frazesami utworzyć ani utrzymać. — Postanowiono zatem utworzyć związek towarzyskiemu tylko poświęcony pożyciu, z którego wygnano wszelkie czysto naukowe dążenia. — Wzajemna wymiana zdań i pomysłów w sposób niewymuszony, towarzyska pogadanka, daleko jest użyteczniejszą jak sztywne towarzystwo uczonych, bez życia i zapału.

Hanover, 12. Stycznia. — Jak słychać, ukończono już układy z magistratem o odstąpienie władzy policyjnéj, czego skutkiem jest, że miasto odstąpiło swego najważniejszego prawa. — O nastąpić mającem obsadzeniu królewskiéj teraz policyi rozmaite chodzą pogłoski. — Król bardzo był chory i do zdrowia jeszcze nie wrócił, lubo już ma się lepiéj, jak przed kilku dniami. Zwołanie stanów jednak nie przez chorobę królewską spóźnione zostało, lecz raczéj przez to, że ministrowie jeszcze swych prac nie pokończyli. Mówią, że zwołanie w połowie przyszłego miesiąca nastąpi.

T u r c y a.

Konstantynopol, d. 24. Grudnia. — Nasze wiadomości z Libanu dochodzą do 10. Grudnia. Rozbrojenie mieszkańców Bziry, którzy chcieli się opierać temu postanowieniu porty, nie zostało jeszcze dokonaném, ponieważ seraskier Namik basza udał się dla obchodzenia święta Bejramu do Tripolis. Szekib Effendi przystąpił nareszcie do wyboru wekilów w okręgach mieszanych. Po długich sporach i protestach tak druzyjskiego jak maronickiego stronnictwa, wybrano 24 kandydatów. Komissarz porty, wysłany do Dzesin przez Szekib Effendego dla zbadania gruntowności oskarzeń o okrucieństwa popełnione w czasie rozbrojenia, oświadczył, że tylko takich skarg słuchać będzie, które tyczą się druzów i jazdy nieregularnéj, a jeżeli tego postanowienia trzymać się nie będą, wówczas powróci ił Druzom odda okręg Dzesin. — Mir Haidar, chrześciański kajmakan, już przed tygodniem prosił Szekib Effendego o udzielenie mu dymissyi z jego urzędu. Nietylko moralna siła tego człowieka, który przez lat pięć dowodził ośmiu tysiącami ludzi, zupełnie złamaną została, ale jego zasoby pieniężne i zdrowie wyczerpały się ze wszystkiém. Szekib Effendi początkowo opierał się temu, wreszcie przystał na mianowanie kajmakanem siostrzeńca żądającego dymissyi. Druzyjskiego kajmakana Szekib bez żadnego wahania się złożył z urzędu i miejsce jego oddał komu innemu. Widzimy z tego, że Szekib wcale nie myśli o dopełnieniu obietnic danych przez portę wielkim mocarstwom i że działa zupełnie samowolnie, jakkolwiek bez żadnego planu. Teraz powiem słów kilka o postępowaniu gabinetu w Konstantynopolu.

Abdul Mdżid mówi w liście 14. Stycznia do swoich ministrów, że stan państwa jest dlań powodem bezsennych nocy; cieszy go wprawdzie reforma armii, ale dodaje, że armia wymaga koniecznie pomyślności kraju. Pragnie, by położenie jego ludu polepszyło się. W skutek tego widzimy ruch znaczny w stolicy, budują się szpitale, zakładają szkoły wojskowe i mówią o banku i uniwersytecie. Wezwano delegowanych z prowincyi, wysłano komissye do zbadania stanu uprawy gruntów. Jednakże Anatolia i Rumelia, wystawione na wszelkie uciski chciwych złota urzędników. Cztery pułki wojska wysłano na granicę grecką, ponieważ w sukni jakiegoś emisaryusza znalezio zaszytą grecką gazetę. Nakoniec upada Riza i Safweti basza a sułtan, wysłuchawszy prośby przyjaciół reszyda baszy, jemu kierunek gabinetu oddaje. — Tutaj mamy tylko młodego sułtana, który pragnie dobra swego ludu (patrz hatyszeryf z 14. Stycznia 1845 roku) mamy ministra spraw zagranicznych, którego wejście do gabinetu pozdrawiają życzliwie rządy europejskie; dywan, który w swoim dzisiejszym składzie, przynajmniéj przez swych naczelników, posiada zaufanie narodu; czegoż brakuje w tym nowym roku 1262. (1846.) by z pewnością rokować Turcyi nową szczęśliwą erę? Oto brak zaufania w istnienie tak szczęśliwych stosunków.

Głoszą, że sułtan od swego nowego tajnego sekretarza uczy się po francuzku. Przy téj okoliczności podobał mu się wielce wyraz canal i zdziwił się dla czego w jego kraju nie ma żadnych kanałów. W skutek tego podobno wyprawiono kilku oficerów sztabu generalnego dla dokonania kilku prac podobnych. Część udaje się do Nikomedii dla wybudowania kanału od morza do jeziora Sabandża i od jeziora Sabandża do rzeki. Część udaje się do Adryanopola, by urządzić brzegi rzeki Mafna i uczynić ją spławną aż do morza. Z Rodosto do Adryanopolu ma być założonym trakt pocztowy, podobnież z Warny i Rusznuku itp. — Statek parowy ma się udać na morze Czarne dla oczyszczenia portu Warny i innych portów morza Czarnego.

Sir Stratford Canning przesłał porcie notę tyczącą się turecko perskiego sporu. Jakkolwiek porta przyjęła układ zawarty za pośrednictwem Rossyi i Anglii, jednakże zdarzyła się w nim jedna kwestya. Tureckie wojska gubernatora Bagdadu, ścigając powstałego gubernatora Solimanii, przekroczyły perską granicę, spaliły wioski, zniszczyły pola i t. d. Na żądanie Persyi, dla ocenienia rzeczywistego stanu rzeczy wysłano rossyjskiego i angielskiego oficera; ci przysłali swe sprawozdanie, z którego się pokazuje, że szkoda przez Turków wyrządzona, wynosi 1000 tomanów (toman równa się 70 złp.) a sir Stratford radzi porcie jak najrychléj summę tę zapłacić, by żadnéj już zwłoki nie było dla ukończenia stanowczo sporu pomiędzy obydwoma mocarstwami sąsiedniemi.

ROZMAITE WIADOMOŚCI.

Z Komorza, d. 18. Stycznia. — W dniu 16. b. m. rozstała się z tym światem ś. p. Helena z Lipskich Skórzewska, Starościna Gnieźnieńska.

Lwów, d. 19. Stycznia. — Dotąd z Poznańskiego żaden nie przybył prenumerant na Tygodnik Rólniczo-przemysłowy. Bieda wszędzie wielka, ale tego w stolicy naszéj nie czuć. Zabawy idą bez przerwy, wyższe klasy stroją się i skaczą, ubogim rozdają polewkę na pokrzepienie smutnéj doli. To jest karnawał.

Od Redakcyi. — Listy z artykułami do Gazety nadsyłanemi, nieprzyjmują się, skoro nie są na poczcie opłacone; pod adressem wyraźnym: Do Redakcyi Gaz. Wiel. Ks. Pozn.

Stan Termometru i Barometru, oraz kierunek wiatru w Poznaniu.

Dzień.	Stan termometru najniższy	Stan termometru najwyż.	Stan barometru.	Wiatr.
18. Stycz.	— 1,0°	+ 0,5°	28″ 0,0‴	Wschodni.
19. »	— 1,3°	+ 0,6°	27″ 11,7‴	Połud. w.
20. »	+ 1,2°	+ 3,3°	27″ 9,5‴	Połud.
21. »	+ 1,0°	+ 5,0°	27″ 11,6‴	dito
22. »	+ 1,2°	+ 5,0°	27″ 5,0‴	dito
23 »	+ 5,7°	+ 7,6°	27″ 3,1‴	Połud. z.
24. »	+ 3,5°	+ 6,8°	27″ 5,0‴	dito